

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 2

Fylke: Vest Agder

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Vennesla

Emne: Høitjøring

Bygdelag: Vestsiden af Ottaelven

Oppskr. av: Gunnar E. Mørud

Gard: Mørud

(adresse): Vennesla

G.nr. 23 Br.nr. 1. 4. 11.

- A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Beserlig efter egen eller fa
min besøke og far. Jeg er selv 80 år gl. Gaardbruker.*
- B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

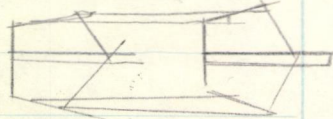
SVAR

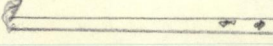
I eldre tider og helt frem til senere omkring 1940 var det almindeligt at staa en hel del høi paa heien i skogen, dette er nu for størst delen slut med, da det blev for dyrt med de nødvendige høie arbejdspriser. Her i bygden paa vestsiden af Otta ligger de største gaarden i herden ligger var det almindeligt at de paa heistaden deltog 5-6 mand og 2-3 fjær. Man begynte staaen paa heien i sidste halvdel af juli naar marken tydelig var afhøiet. I ældre tid min besøker var det brug at reise paa heien først, tiden var da 8-14 dage efter St. Hans. Heimstaden maatte da vente til man var ferdig paa heien ofte langt ned i Augest, en ældre fortæller maade, da gaar paa heimjorden blev saa gammel at nu en halv kjaften var velt. Paa heien var bygget bod, "Eltus" som det kaldes til at opholde sig i, da det var for langt at reise heim om kvelden, man nikked sig da ned for hele ugen, havde de nødvendige kagebrød og kjaftbrødsstuber med, saa de kunne høies midag og gaar til kvelden som var almindeligt. Desuden havde man gjerne med 2 eller 3 fjær for at faa den nødvendige melk.

Til disse slaktene var bygget løer hørte
 høit kjøkte naar det var tørket. Til min
 vinderen her paa Troeid hørte ialt 8 løer.

Naar saa høit var slakt og tørket, det tog
 i regelen en dag i god veir, saa var det at rakte
 det isammen i hauger fra de saakalte
 horder, grasst stod nemlig ikke saa tykt
 at det blev liggende sammenhengende over
 hele myraen men maatte rakes sammen
 i mindre deler (Kvæder) dette var jegerens
 arbejde og kaldes at bræ. En flink pige skulle
 klare at bræ efter 3 slakt-kvæder.

Naar høit var raket sammen i hauger var
 det og kjemne det som bestod i at man
 med siden rakte høit fra haugen og støtet
 mod den ene fod, saa det blev liggende greit
 disse kjemmenes maatte være saa store at de passede
 for en mand at løse idet man tog seg med
 sisen i den ene hånd og hænden i den anden
 og løfte den op fra under naar den skulle gaa
 løs. Saa var det kjøringen: Til dette brugtes
 en almindelig bestede med eikemeislen uden
 jernske vinder og paa denne blev sat en kramm
 af tynde lette bord eller spiles dette kaldes "Lamm"
 og stak ca 70 cm. bagom sleden for

at last skulle bli langt og ikke
 for høit. Til dette hørte en saakalt "Lammang"
 for aa jure løset med, dette var en lang stang
 lit kortere en kramm med en kramm i den ene
 ende denne blev ført fast i fremste
 fjørde med et bue og saa anbragt et bue i
 kramm bag sig at jure med. Saa var det at løse
 paa, et løse var bygget paa 25 kjemmen og inthov
 ca 1 gne. Skjæpnet 160 kg.

3

Når løset var færdig blev løsemændene lagt paa
længste løse og tøjlet lag blev kastet rundt
knaesten og trukket til det hollandske og der
maatte gjøres ganske kraftig for længere var for det
meste nok saa tynde. For fjøst man det til løen
eller stak hvis det ikke var løe, en seaden stærk
indhold i almindelighed 2 seadane sammulles.

Når snen kom og det blev vinterføre var det
noget af det første man foretog sig, at paa
høiet hævskjørt. Der brugtes dertil en almin-
delig vinterstede stakstak. Overpaa steden
blev lagt en grund af lette bord og saa lang,
at den gik omkring 1 om bag steden, disuden
brugte man 3 runde stænger ca 1/2 tom lang
som kaldes, "omliger", disse blev lagt op paa
løset en i midten og en paa hver side, saa
kom tøjlen 3 stk et paa midten og et i
hver ende. Et saadant las maatte jeres
kraftig, da veien tidvis var baade skærr og
brette. Man var i regelen 2 mand om hævskjøringen
den ene trakk høiet ud af løen og den andre
var paa løset og tog imod lagde det tilrette
og trakk det kraftig. For et vinterlas tog
man 2 sammulles ca. 2 Skjæm.

Hvermand og ande som havde brøkket med lite
jord slog i almindelighed, og gjøe der tidvis
enme, endel høi paa høien, men de maatte for det
meste sette stak og hæv høiet til stakken som
skulde indeholde 12 fulde byer for at bli et vinterlas
til og hæv brugtes et tøj som var lagt dobbel
og tred ind i en "fjød", naar saa byen var færdig
var det at hæv armen indemfor tøjlet saa hæv fik
et tøj over hæv (stak) skulde og saa dra got til. En
voksen mand behøvede i regelen ikke hjælp for at
seise sig med byen.

Der var naar de skulle fra høier heim om vinteren
 hemist til enken at faa leiet sig en hest eller
 hestene det paa kjelke som var spesielt arbeidet
 for det formaal omburt som en liden sled,
 men af meget spinkle og lette materialer. Saa
 et sadsom las kunne hestene optil 3 byer.

Høitjøringen paa heimyerder foregaar nu
 nesten udelukkende med hestredsket almindelig
 arbeidsogge med spesielt lavt hjul og oermpaa
 er antagel enken to grunder uden endestykke
 eller ogsaa sammenføiet med endestykken og
 kaldes da for "høitrom". Saa et stigt las
 høier caa 350 By. I min ungdom var sleden
 det almindelige overalt og bruges af enkelte
 endnu. Til dette bruges de samme redskaber
 som er beskrevet foran om høitjøring paa heier,
 men der høies meget stovt las.

Der bruges bare en hest for alle slags redskaber.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
 adr. NORSK FOLKEMUSEUM
 BYGDØY

269

Uanset om denne besvarelse kommer saa sent. Jeg havde
 lagt den tilside da jeg fik den og saa glemt det
 helt net.

Kenneth E. Brøvig